

ממעמקי הלב

ביחידות הקודמות ראינו שהתפילה היא צורך אנושי אוניברסלי, ושכמעט כל אדם מתפלל. לתפילה ביהדות יש כמה משמעויות: משמעות דתית - הבעת אמונה בקיומו של אלוהים ואמונה שהוא שומע את התפילה ויכול לעזור; ומשמעות חברתית - השתתפות עם שאר הציבור. ביחידה שלפניכם נלמד על חשיבות הכוונה בתפילה.

יונתן: נועה, רציתי לשאול אותך על הסרט שראינו אתמול בכיתה, משהו הפריע לי וחשבתי שאולי תעזרי לי להבין מה זה היה.

נועה: אתה מתכוון לסרט שהראה אנשים בכל העולם מתפללים?

יונתן: כן. שמתי לב שכמעט כל המתפללים מתנועעים באיזו שהיא דרך: משתחוויים או מתנדנדים מצד לצד. מה הקטע?

נועה: גם אני לא מבינה את זה, אבל אולי זה כמו שמישהו מהחלל החיצון ייכנס לכיתה שלנו... בהתחלה הכול ייראה לו כמו צופן לא ברור, אבל אם יסבירו לו מהי המשמעות של כל מעשה, הדברים יראו הגיוניים ומובנים.

יונתן: הבנתי את הרמז, אולי את רוצה לעשות יחד את שיעורי הבית בחוברת ולברר עוד כמה משמעויות?

1 נשמתה של התפילה

ביחידה הקודמת עמדנו על ההבדלים בין התפילה הכתובה לתפילה הספונטנית ועל היתרונות והחסרונות של כל אחת מהן. לפני כ־2000 שנה קבעו חכמים שצורת התפילה העיקרית ביהדות תהיה **תפילת קבע**, כלומר, תפילה בנושאים קבועים ובזמנים קבועים. עם השנים, מכורח המציאות, נקבעו גם נוסחי תפילה קבועים. בשלב מאוחר עוד יותר הועלו הנוסחים על הכתב. החכמים לא פסלו את התפילה הספונטנית, אבל פסקו שחשיבותה משנית - שהיא תפילה נוספת, לצד תפילת הקבע.

שאלה למחשבה

אם הייתם בוחרים להתפלל, האם הייתם מעדיפים להתפלל תפילות שכבר נוסחו בזמנים קבועים או להתפלל תפילות מהלב רק בשעת הצורך?

לפניכם שתי אמירות על התפילה. קראו אותן וענו במחברתכם על השאלות שאחריהן:

תפילה בלא כוונה כגוף בלי נשמה.

(רבי יצחק אברבנאל, מתוך: ספר ישועות משיחו)

העושה תפילתו קבע, אין תפילתו תחנונים.

(משנה, מסכת ברכות, פרק ד' משנה ד')

תחנונים - תחינה, פנייה מהלב

● על פי אמירה זו, למה מושווית תפילה ללא כוונה?
האם לדעתכם זהו דימוי חיובי או שלילי? הסבירו.

● על פי אמירה זו, איזה חיסרון עלול להיות לתפילת הקבע?

2

איך שומרים על "הנשמה"?

איך יכול המתפלל לעשות את תפילתו לתפילת "תחנונים" ולתפילה בכוונה? לפניכם כמה תמונות הקשורות לתפילה. בכל התמונות נראים אמצעים (תנועות, חפצים וכדומה) היכולים לעזור למתפלל להוסיף לתפילת הקבע מִמד אישי או כוונה.

הסתכלו בתמונות, קראו את בלוני המחשבה שתחתיהן וענו על השאלות.

כך אני נכנסת
לאווירה המתאימה

זה מצויר אותי
ומוסיף לי התרגשות
ושמחה

כך אני זוכר
שיש משהו למצוא
שאני מתפלל אותו

זה מצויר לי להתרכז
רק בחיילים החשובות

- 1 מנו במחברתכם את האמצעים השונים הנראים בתמונות. כתבו ליד כל אמצעי כיצד הוא יכול להוסיף לתפילת הקבע.
- 2 איזה אמצעי היה עוזר לך ליצור לעצמך אווירה של תפילה? אפשר לבחור באחד מהאמצעים המוצעים כאן או להציע אמצעי אחר.
- 3 נסו למצוא כותרת המסכמת את המשותף לכל האמצעים האלה.

3

תפילה ללא מילים

החליל (סיפור חסידי)

כפרי אחד היה רגיל להתפלל בימים נוראים בבית מדרשו של הבעל-שם-טוב ז"ל. היה לו ילד אטום לב (קשה תפיסה, בעל קושי ללמוד), שלא היה יכול לתפוס אפילו צורת האותיות, כל שכן לומר שום דבר שבקדושה. לא היה אביו מביאו לעיר מחמת שלא ידע כלום. כיוון שנעשה בר מצווה, נטלו אביו עמו על יום הכיפורים, כדי לשמרו שלא יאכל ביום צום קדוש מחמת חסרון ידיעה. היה לו לילד חליל קטן, שהיה מחלל בו תמיד בשעה שהיה יושב בשדה ורועה את הצאן. נטל את החליל ונתנו בבגדו ואביו לא ידע. היה הילד יושב כל יום הכיפורים בבית המדרש ולא התפלל מפני שלא היה יודע כלום. בשעת תפילת מוסף אמר לאביו: אבא, רוצה אני לחלל בחלילי. נתחלחל אביו וגער בו. נתאפק הילד על כורחו. בשעת תפילת מנחה חזר ואמר: אבא הרשני לחלל בחלילי. גער בו אביו בניזיפה והזהירו שלא יעיז לעשות כן. וליטלו ממנו לא היה יכול מחמת איסור מוקצה. אחר תפילת מנחה חזר הנער ואמר: יהי מה, הרשני נא לחלל.

כיוון שראה אביו של התינוק שהוא מבקש מאד לחלל, אמר לו: היכן החליל?
הראה לו על כיס בגדו.
נטל אביו של התינוק את כיס בגדו והחזיק בידו את הכיס עם החליל, כדי שלא יוציאנו הנער ויחלל בו. עמד והתפלל תפילת נעילה כשירו מחזקת בכיס ובחליל.
באמצע התפילה שימט הנער בחזקה את החליל מתוך הכיס ומיד אביו ונתן קול גדול בחליל עד שתמהו כל השומעים.
כיוון ששמע הבעל-שם-טוב את הקול קיצר (את התפילה) מכפי הרגלו. אחר התפילה אמר:
תינוק זה בקול חלילו העלה כל התפילה והקל מעליי, שתינוק זה אינו יודע כלום, ומאחר שכל היום הקדוש ראה ושמע תפילת ישראל, נתלקח בו ניצוץ קדשו כמו אש ממש, ואש תשוקתו בערה בו כל פעם יותר ויותר עד כלות נפשו ממש, ובחזקתו תשוקתו חילל באמתות נקודת לבו בלא שום פנייה, רק לשמו יתברך לכדו, והבל פיו הנקי נתקבל מאוד לפניו יתברך ועל ידי זה העלה כל התפילות.

(על פי ש"י עגנון, ימים נוראים, שוקן, תל אביב וירושלים 1964, עמ' שס"ט)

● כיצד מבטא הסיפור את הרעיון שכוונת הלב חשובה לא פחות, ולעתים אף יותר, מאמירת מילות התפילה הקבועות?

מוקצה - חפץ המיועד לעיסוק של חול ואין להזיזו ממקומו בשבת

ינתן: בעיניי כל התנועות והלחנים בתפילה רק מסיחים את הדעת ומבלבלים. אם המילים של התפילה חשובות כל כך - כדאי להתמקד בהן, הרי אלו המילים שאומרים יהודים כבר מאות שנים, ויש להן עוצמה וכוח משלהן!
נועה: אני חושבת שהעוצמה מושגת לא רק בזכות המילים, אלא גם בזכות ה"נשמה" של התפילה, ולדעתי התנועות והלחנים עוזרים מאוד לחזק אותה. אם רק אגיד את המילים ולא אצליח להתרכז בתוכן שלהן - התפילה שלי תהיה חסרת משמעות...